

2. számú függelék

Meseerdő és az Ipolyszögi tagóvoda

Sajátos arculata

2010.

TARTALOM

I. A Tagóvodák adatai

A tagóvodák modellrajza

II. Tagóvodák bemutatása

- Meseerdő Tagóvoda bemutatása
- Ipolyszögi Tagóvoda bemutatása

III. Az óvodai élet megszervezésének elvei

- Személyi feltételek
- Tárgyi feltételek

IV. Az óvodai élet tevékenységi formái, és az óvodapedagógus feladatai

- Játék
- Mese, vers, anyanyelv
- Ének-zene, énekes játékok
- Rajzolás, mintázás, kézimunka
- Mozgás
- Külső világ tevékeny megismerése
- Munkajellegű tevékenységek
- Tevékenységekben megvalósuló tanulás

V. Cigány kulturális nevelést segítő fejezet Az Ipolyszögi Tagóvoda arculatának sajátos jellemzői

I. A TAGÓVODÁK ADATAI

A tagóvodák hivatalos elnevezése:

**Központi Óvoda
Meseerdő Tagóvoda**

**Központi Óvoda
Ipolyszögi Tagóvoda**

A tagóvoda pontos címe, telefonszáma:

**2660 Balassagyarmat,
Szondi út 14.
☎: (35)301-105**

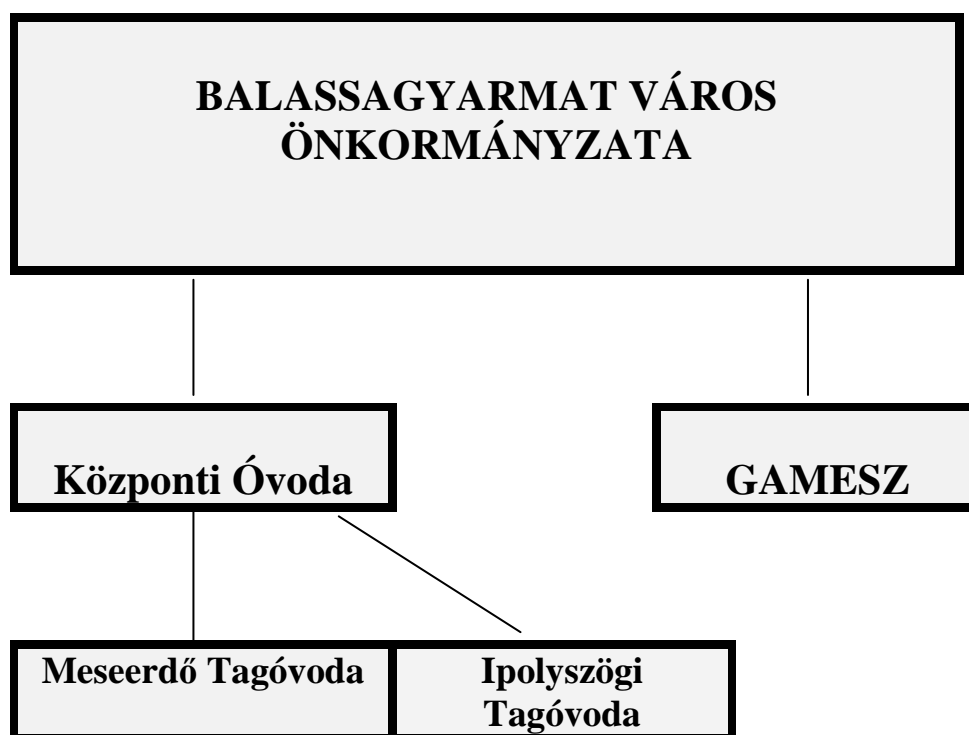
**2660 Ipolyszög
Ipolyszögi út 2.
☎: (35)301-375**

A tagóvoda vezetője:

Bobák Kálmánné

Törökné Tóth Mária

A TAGÓVODÁK MODELLRAJZA

A MESEERDŐ TAGÓVODA BEMUTATÁSA

Óvodánk a Meseerdő nevet 2001. szeptember 1-jétől használhatja hivatalosan.

A Meseerdő tagóvoda: az 1930-as évek végén épült óvodai céllal, két foglalkoztató helyiséggel. A gyermeklétszám emelkedése magával vonzotta az épület egyéb helyiségeinek átalakítását. Jelenleg 2 vegyes életkorú osztattal csoporttal működik.

Az óvoda a város nyugati részén, kertes házakkal, ligettel, parkkal körülvett övezetben épült. Egy nagyobb lakótelep a Madách Liget van a körzetében, amelyből a gyermekeinknek közel a fele kerül ki. Az óvoda két terme tágas (60 m²) világos, mindenféle foglalkoztatásra alkalmas. A harmadik kisebb (43 m²)-es tornaszoba és itt kerülnek megtartásra a logopédiai, fejlesztő, gyógytorna foglalkozások, ill. egyéb a szülők által igényelt foglalkozások is. (pl: hittan, angol nyelvoktatás, dalosjáték)

Az udvarunk füves, homokos, fás részekből áll. Udvari fajtékok, babaházak, és egy kerékpárút, valamint fedett terasz nyújtanak lehetőséget a szabadlevegőn való tartózkodáshoz, mozgáshoz.

A vegyes csoportok szervezése 1992-ben kezdődött. Egy hatékonyabb nevelési módszer miatt tartottuk ezt szükségesnek. Kb. ezen időponttól indult az integráció is, amely lehetővé tette a sajátos nevelési igényű gyermek együtt nevelését az egészséges gyermekekkel. Az egyéni fejlődést segítjük differenciált bánásmóddal.

A lehetőség adott az óvodán belüli differenciált fejlesztésre, mivel fejlesztő óvodapedagógusi végzettséggel rendelkező óvónőnk van. Heti egy alkalommal 4 órában, a Központi Óvoda fejlesztő pedagógusa is fejlesztést végez. Az egyéni fejlesztések rendszeressé váltak, a Nevelési Tanácsadó segítségét és tanácsait is igénybe vesszük.

AZ IPOLYSZÖGI TAGÓVODA BEMUTATÁSA

Az Ipolyszögi tagóvoda Óvodánk Ipolyszög településen található, ahol 1976 szeptemberében szerveződött állandó óvoda, addig nyári nyitva tartású idényóvodát működtettek.

Beindulásától fogva 2003-ig egy vegyes csoporttal, változó (25-30) gyermeklétszámmal dolgoztunk. 2003-tól két vegyes csoportban 4 fő óvónő és 2 dajka foglalkozott a gyermekekkel. 2007 szeptemberétől a gyermeklétszám csökkenése miatt újra egy vegyes csoporttal, két óvodapedagógus és egy dajka alkalmazásával működünk. A nemzetiség és etnikai hovatartozás tekintetében sokszínűség jellemzi az óvodánkba érkező gyermekek családi hátterét.

A sokszínűség egyik elemét a roma gyermekek jelentik. Emellett felvállaljuk SNI-s gyermekek integrált nevelését. Nagy szerepünk van abban, hogy a másságot elfogadjuk és elfogadtassuk, a gyermekekben és a szülőkben élő előítéleteket enyhítsük.

Az év elején elvégzett családlátogatások tapasztalatai szerint egyre magasabb a hátrányos, nagyon rossz szociális körülmények között élő gyermekek száma. Nőtt a nagycsaládosok aránya. Egyre többen vállalnak 3-4, esetleg 5 gyermeket. A születési adatok előrejelzése alapján az elkövetkező években az óvodában a roma gyermekek létszámának további emelkedése várható.

A roma gyerekek szülei közül szinte alig dolgozik valaki. Az anyukák gyes-en vagy anyaságin vannak, az apukák 90 %-a munkanélküli. Alkalmi munkákból, segélyekből, családi pótlékból élnek. Sok helyen gond a napi ételkészítés, a ruházat előteremtése.

A térítési díj kedvezmény, illetve mentesség nagy segítség az anyagi gondokkal küzdő családoknak. Ennek pozitív következménye, hogy rendszeresebben járnak a gyerekek óvodába, csökkent a hiányzások száma. A családok zöménél nincs fürdőszoba. A gyerekek

nem ismerik a folyóvizet, a benti WC-t stb. Ezek az eltérő szociális körülmények, a családok eltérő értékrendje, és alapvetően más napirendjük van.

Tárgyi és személyi feltételek adottak ahhoz, hogy minden 3 évét betöltött gyermeket fel tudunk venni óvodánkba, ahol differenciáltan törekszünk a sokoldalú, harmonikus személyiségfejlesztésre, és a hátrányok megszüntetésére, a szocializációra. Gyermekeink fejlesztését, felzárkóztatását segíti egy óvodán belüli fejlesztő pedagógus, a Központi Óvoda fejlesztő pedagógusa, valamint gyógypedagógus és logopédus.

1995.nov.6-tól jelenlegi helyén működik az óvoda, amely sokkal tágasabb, korszerűbb épület mint az előző volt. Intézményünk a település központjában, de azért nyugodt, forgalomtól távoli helyen található. Két nagy terem, egy tágas csoportszoba, egy tornaterem várja a település gyermekeit. Az egyéni fejlesztésekre az irodában ideális körülmények állnak rendelkezésre. Udvarunk füves fás, egy komplex udvari mászóka, valamint egyéb fajtékok biztosítják a megfelelő biztonságos szabad levegőn való játékot. Fákkel, bokrokkal, sziklakerttel szegélyezett füves területen sokirányú mozgásra, játékokra, homokozásra van lehetőség. A teraszon, ami még sajnos nem fedett, nyári időszakban rajzolásra, valamint a tízórai és uzsonna elfogyasztására, babázásra, szerepjátékokra is mód nyílik.

Mivel óvodánk a település egyetlen intézménye, igyekszünk nyitottak lenni, közös programokat szervezünk, amelyek színesebbé mozgalmassabbá teszik óvodánk és a lakosság életét.

III. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Az óvodák személyi feltételei

Dolgozók létszáma

Meseerdő tagóvoda: 7 fő

Ipolyszögi tagóvoda: 3 fő

A létszámváltozás az alapító okiratban meghatározott csoportok függvénye.

A központi és a tagóvoda adatai	Jelenleg (fő)	A program megkívánta módosítás
Pedagógiai képesítéssel rendelkező főállású óvónők száma:	4+2	
Pedagógiai munkát segítő főállású szakképzett dajkák száma	2+1	
Egyéb munkakörben foglalkoztatott rész, fél, másod stb. állásúak száma:	1	

Egyéb szakképesítéssel rendelkeznek:

Meseerdő tagóvoda:

1 fő fejlesztő óvodapedagógus (szakvizsgás)

Gyógypedagógusi végzettség (pszichopedagógus szak)

1 fő Minőségbiztosítási végzettséggel (szakvizsga)

Ipolyszögi tagóvoda:

1 fő fejlesztő óvodapedagógus (szakvizsgás)

Személyi feltételek

A HOP beindításához a személyi feltételek adottak. Az óvoda teljes nyitva tartási ideje alatt óvodapedagógus foglalkozik a gyermekekkel.

Csoportonként a két óvodapedagógus biztosított, melyet a program megvalósításához a továbbiakban is szükségesnek tartunk.

A párok összeszokottak, mindegyik komoly szakmai múlttal rendelkezik (20-30 év közötti pályán eltöltött idő).

A pedagógiai munkát szakképzett dajkák segítik. A csoporton belül dolgozó óvodapedagógus párok és a dajka munkájában fontosnak tartjuk a folyamatos együttműködést, a megbeszéléseket, mert a nevelőmunkánkban kulcsfontosságú szerepe van az óvodapedagógusnak, s az őt segítő dajkának. A megjelenésük, a viselkedésük, beszédük, példa, - modell a gyermek számára, melyet utánoz.

A továbbképzési lehetőségeket megragadva bővítjük szaktudásunkat, s ezt a nevelőmunkába beépítjük.

Érték számunkra:- a gyermek és az óvónő jó kapcsolata, az egyéni eltérések tiszteletben tartása

- a gyermek teljes elfogadása
- a szülővel való jó kapcsolat
- nyitott, őszinte, másokat elfogadó gyermekek kerüljenek ki az óvodánkból
- a nevelőtestület, melyet a hozzáértés, tolerancia, egymás segítése, önzetlenség jellemzi

Külső szakemberek segítik az óvodapedagógusok nevelőmunkáját –pl. logopédus, gyermekorvos, védőnő, *konduktor, fogorvos, hitoktató.*

Egyéb óvodapedagógusi adottságok: kézműves, természetes anyagok használatában jártas kolléganőink a széperzék, hagyomány ápolására nevelik a gyermekeket. Az óvoda rendelkezik fejlesztő óvodapedagógusokkal. Gyermekvédelem, ének-zene, anyanyelv, testnevelés, és egyéb képességek fejlesztése terén is képzettek az óvodapedagógusaink.

A Meseerdő tagóvodában saját óvodapedagógusaink szervezik az úszást, vízhez szoktatást.

2. Tárgyi feltételek

Meseerdő Tagóvoda:

Az óvoda: 1938-39-ben épült. 1940-től óvodaként működik. Többszöri átalakítással nyerte el mostani formáját. Jelenleg 2 csoportszoba, 1 tornaszoba (amely más foglalkozások lebonyolítására is szolgál: logopédia, egyéni fejlesztés, hittan, nyelvoktatás, gyógytorna) tálalókonyha, iroda, mosdó, WC és egy folyosó található, amely egyben a gyermekek öltözője is.

A két terem tágas (60-60m²). A harmadik, a tornaszoba kisebb (43 m²). Az udvarunk nem túl nagy (1015m²), itt a két csoport nyugodt udvari játékát tudjuk biztosítani. Berendezése jól karbantartott fa és műanyag udvari játékok, melyek sok mozgási lehetőséget biztosítanak a gyermekeknek. Fűves árnyékos részekkel, homokozóval, terasszal, babaházakkal és kerékpárúttal.

Az óvoda nagyon nyugodt, tiszta levegőjű környezete miatt alkalmas a kisgyermekek nevelésére.

Csoportszobáink berendezése az évek folyamán megújult. Eszközállományunk bővült, a meglévő eszközök állapota jónak mondható. Köszönhető ez óvodánk alapítványának, valamint a pályázatokon való sikeres részvételeknek, költségvetési megtakarításoknak. A játékeszközök csoportszobáinkban nyitott polcokon, a gyermekek számára hozzáférhető, biztonságos helyen vannak elhelyezve. Továbbra is feladatunknak tekintjük eszközeink folyamatos karbantartását és bővítését.

A differenciált fejlesztéshez szükséges eszközök szakembereink rendelkezésére állnak, és segítik mindennapi nevelő munkánkat is.

Óvodánkban felújításra szorul a tálalókonyha helyisége és berendezése, mely nem felel meg már az előírásoknak. Szükség lenne elkülönítő helyiség, illetve a dolgozók számára öltöző kialakítására.

A szülők fogadására az irodában vagy a csoportszobában van lehetőség.

Ipolyszögi tagóvoda:

Tagóvodánk 1995-ben költözött a jelenlegi helyére. Felújított, korszerűsített épületbe. A 2 terem egy csoportszoba (60m²) és egy tornaterem (60m²) valamint az irodában kialakított foglalkoztató áll a gyermekek rendelkezésére. Az épület korszerű fűtéssel ellátott. Világos esztétikus megjelenéssel fogadja a gyerekeket.

Az intézmény eszközellátottsága átlagos, bútorzatunk részben cserére szorul. Az elmúlt években az óvodai textíliákat szinte teljes mértékben sikerült felújítanunk. 2007-ben pályázati pénzből, megyei közgyűlési és szülői segítséggel bővítettük a tornaszereket és az audiovizuális eszközöket.

A Phare pályázatoknak, és egyéb pályázatoknak köszönhetően igen jól ellátottak vagyunk differenciált fejlesztéshez szükséges eszközökkel, amelyek szakembereink rendelkezésére állnak, és segítik mindennapi nevelő munkánkat is.

Mivel gyerekeinknek nagyon kevés játéka, könyve, rajzeszköze van otthon, ezért először az óvodában ismerkednek ezek használatával. Emiatt sokkal gyorsabban mennek tönkre eszközeink, gyakoribb pótlásra van szükség. A gyermekek esztétikai érzékének fejlesztése, a kulturált környezet megtartása érdekében folyamatos karbantartást és fejlesztést igényel az óvoda berendezése és felszerelése.

2009-ben Önkormányzati segítséggel tálaló konyhánkat teljes egészében felújítottuk.

Az udvarunk nem túl nagy, de a csoport nyugodt udvari játékát biztosítani tudjuk. Berendezése esztétikus fa udvari játékok füves árnyékos részekkel, egy homokozóval, sok mozgási lehetőséget biztosítanak a gyerekeknek.

A MESEERDŐ TAGÓVODA ARCULATÁNAK SAJÁTOS JELLEMZŐI

IV. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI, ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. A játék

Óvodai nevelésünkben a játékot kiemelt feladatként kezeljük, mert a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenységének tekintjük. Mely a pedagógus részéről megengedő, elfogadó, biztosságot és bizalmat, adó jelenléte biztosít. A játék a gyermek elemi szükséglete, a gyermek mindennapjait átszövő tevékenysége, melyben fejlődnek a gyermek szociális kapcsolatai, értelmi képességei, készségei, érzelmi megnyilvánulásai.

Célunk:

- A gyermekeket sok-sok élményhez juttatni, melynek során ismereteket, tapasztalatokat szereznek és így a játék útján, ismerkednek a világgal.
- Ezeket, az élményeket és egyéb hozott élményeit a játékban kreatívan feldolgozhatja.
- A játék fejlesztő hatását fokozzák az azt kísérő pozitív érzelmek.
- A játék derűjén, vidámságán, örömen minden hatás felerősödjön és beépüljön a gyermek személyiségébe.
- A játék, a leggyakoribb tevékenysége és fejlesztésének legfőbb eszköze. A játékban legváltozatosabb tevékenységekre nyílik lehetősége, mely *önkéntes* és *szabad*.
- A gyermek szabadsága és a mi tudatos fejlesztő munkánk együttesen érvényesüljön a gyakorlatban. Ennek alapja, hogy a megkezdett játékot naponta, folyamatosan játszassa a gyermek.

A játékokban kiteljesedik a gyermekek beszédkedve, közlési vágya. Lehetőség nyílik a szabályok megértésére, a helyes viselkedés és magatartás gyakorlására. A játékokban nyilvánulnak meg és fejlődnek a gyermekek közötti társas kapcsolatok is.

Feladatunk:

- A *folyamatos napirenden* belül megfelelő *helyet, időt, eszközt* biztosítunk a *szabad játékokra*.
- Ebbe illesztjük bele a gondozás, a tapasztalatszerzés, a kezdeményezés, tanulás, a mozgás és egyéb szükségletek kielégítését.
- A vegyes csoportban lehetőséget biztosítunk a különböző korú és fejlettségű gyermekek közös játékára.
- Nyugodt játszósarkok, játszóhelyek kialakításával változatos téri elrendezés lehetőségének biztosításával arra, hogy egyes játszócsoportok elkülönülhessenek.
 - egymásra figyelés, - egymás segítése és a másság elfogadása
 - magatartási és viselkedési szabályok kialakítása
 - Tudatos pedagógiai munkánk lényeges eleme a megfelelő *játékeszközök* kiválasztása és biztosítása.

Kiválasztás szempontjai:

- fejlesztő hatású (többfunkciós),
- esztétikus,
- tartós,
- kreativitásra serkentő,
- balesetmentes legyen,

- egyszerű anyagokból általuk barkácsolt játékeszközök is kerüljenek felhasználásra

Osztatlan csoportjainkban a napfolyamán mindegyik játékfajta jelen van, illetve ennek lehetőségét megteremtjük

- A család játékhoz nagyon fontosak: a babák, macik, hagyományos hajas-babák, de a Barbie babák is, melyek jól öltöztethetők.

- A szerepjátékhoz szükséges egyéb kellékek (edények, bevásárlókosár, táska, babaruhák, ízléses babaszoba és konyhasarok stb.).

- Felnőttek munkáját utánzó szerepjátékokhoz: fodrászos játékok, orvosi táska, postás táska, vasutas sapka boltos játékhoz mérleg stb.).

- Felnőttek munkáját utánzó szerepjátékokhoz: fodrászos játékok, orvosi táska, postás táska, vasutas sapka boltos játékhoz mérleg stb.).

I.a. A gyakorló játék során a véletlen mozgásból, cselekvésből fakadó siker, ismétlésre készíteti a gyermeket. Ezen ismétlések révén különböző képességeit gyakorolja, egy-egy mozdulat számtalan ismétlésével biztosabbá válik. Ez lehet tárgyhoz között és mozgásos, melyhez beszéd is társulhat.

I.b. Építő-konstruáló játék

A gyermekek különböző játékeszközökből, összeraknak, létrehozhatnak valamit. Eleinte spontán építenek majd átgondolt és elrendezett, meghatározott célú építés dominálhat. Ebben a játékfajtában felfedezhetők a kreativitás elemei. Megfelelő számú, jó minőségű eszközök biztosításával elősegítjük kibontakozását (állatok, házak, kerítés stb.)

II. Szimbolikus és szerepjáték: Az óvodáskor domináns tevékenysége, mely valóságyszerű, bár nem mindig valóságos élményeken alapuló, de valóságos eszközökkel folyik. A gyermek ismereteit, tapasztalatait, elképzeléseit, érzelmeit pozitív és negatív élményeit fejezi ki, sajátos módon újra alkotja.

A szerepjátékban a gyermek egész személyisége fejlődik, a felnőtt, mint minta jelenik meg az erkölcsi értékek és az együttélés szabályainak közvetítőjeként. A játékban a társakkal gyakorolja az együttműködést, átéli az alá és fölérendelési viszonyokat. Fejlődik szervező készsége, empátiája a társak érzelmeinek elfogadásában, elgondolásaik megértésében. A közösen felállított szabályokhoz alkalmazkodniuk kell, ebben fejlődik önuralmuk, szabálytudatuk és erkölcsi érzékük.

A szerepjátékban jelenik meg először a drámai elem, ami a szerepbeleélés következménye és annak velejárája. Forrásanyag legtöbbször irodalmi alkotás, mese, vers, mondóka, de indulhat a gyerekek ötletéből is. Dramatikus játékhoz, mint fantáziaindító eszközöket (kendőt, fátlyat, kalapot, szoknyát, lepedőt, koszorút, koronát, esernyőt stb.) biztosítunk, amely ösztönözheti a gyermeket a szereplésre.

Bábozás

A bábozás a gyermek belső világának legkifejezőbb eszköze, mert a bábok mögé bújva igazán lehetősége van az önmegvalósítására, személyiségének fejlődésére.

Már az óvodába érkezés pillanatától kezdve, megismertetjük a gyermekeket a bábokkal, ezzel igyekszünk oldani a gyermek feszültségét, melyet az új környezet kelthet benne. Az óvodában megtalálható sík, kesztyű, ujj bábok segítségével a gyermekek feleleveníthetik ismereteiket, tapasztalataikat, esztétikai, szociális és irodalmi élményeiket.

Az óvodánk mindkét csoportjában van bábparaván, amely még jobban ösztönzi a gyermekeket a bábozásra.

Bábozás közben nagyon sok fogalmat, kifejezést használ a gyermek, illetve különböző érzelmi megnyilvánulásait, más-más hangszínnel, hanglejtéssel fejezi ki. Amikor dalokra, mondókákra báboznak, fejlődik ritmusérzékük, mozgáskultúrájuk.

Barkácsolás - fontosnak tartjuk, hogy ne legyen öncélú, mindig a játék igényéből alakuljon ki, és a játékba visszavigye azt, tovább fejlessze. A barkácsolás változatos tevékenységeket biztosít a gyermekek számára (tépés, vágás, ragasztás, szövés, varrás, fonás stb.) E változatos tevékenységek közben sokféle ismeretet, tapasztalatot szereznek az anyagok tulajdonságairól, felhasználhatóságáról és a barkácsoláshoz szükséges eszközök biztonságos használatáról. Átélik az alkotás örömét, fejlődik kreativitásuk, alakul társas kapcsolatuk (elkérlik egymástól az eszközöket, segítenek egymásnak stb.) és ez által megbecsülik a saját készítésű játékokat.

III. Szabály játék a játékfajták legfejlettebb játéka, mely már átkíséri a gyermeket az iskoláskorba. Lényeges eleme, hogy az előre meghatározott szabályok szerint folyik.

Leggyakrabban játszunk a mozgásos szabályjátékokat, amely lehet testnevelési játék és énekes-népi játék, de a gyermekek körében igen kedveltek a társasjátékok, kártyajátékok, memóriát fejlesztő játékok is.

Óvodapedagógus feladata:

- Tartsa tiszteletben a gyermek e tevékenységét és *megfelelő feltételekkel, eszközökkel, hellyel* segítse a játék kibontakozását, tovább fejlesztését.
- Megengedő, elfogadó, biztosságot és bizalmat nyújtó magatartásával segítse a játék folyamatát.
- Gyermekek *testsémájának, énképének kialakulását* segítjük a nagyméretű tükrökkel, ahol tetőtől talpig láthatják magukat, társaikat és felnőtteket - külsejüket összehasonlíthatják a többiekkel.
- A gyermeki szerepjátékot kísérő *párbeszéd* támogatásával, verbális ismeretekkel, a fogalomalkotás segítségével, a beszéd elemeinek gazdagításával segítse a gyermek kifejezőkészségét.
- Derűs, családi légkör megteremtése a különböző játékformákhoz
- Tudatos, tervszerű jelenlétével biztosítsa a játék indirekt irányítását és a szabad játék túlsúlyát

Fejlődés várható eredményei óvodáskor végére:

- legyenek tekintettel egymás játékára, az elkülönült játszócsoportokra, vegyék észre a másik gyermek gondjait, legyenek tekintettel a kisebbekre,
- vigyázzanak a játékeszközök épségére és mindig a helyükre, tegyék vissza azt,
- tudjanak a szabályokhoz alkalmazkodni, viseljék el a kudarcot, - sikerek, kudarcok megélése,
- kitartóan akár több napon keresztül is legyenek képesek kijátszani egy-egy témakört magukból,
- fogadják el a közösséget, alakuljanak ki baráti kapcsolataik, érezzék jól magukat a derű és a jó kedv, legyen a jellemző,
- élményeik jelenjenek meg a játékukban, saját igényük szerint alakítsák a játék helyét,
- megfelelően használják a bábokat, találjanak ki hozzá mesét, verset, mondókát,
- ne elégedjenek meg a készen kapott eszközökkel, hanem saját maguk készítette eszközökkel, tegyék tartalmasabbá játékukat,
- felnőtt segítségével tudjanak játszani társasjátékot és szabályjátékot.
- udvari játékuknál biztossággal használják az eszközöket, és vegyék észre a veszélyt.

2. Mese- vers irodalmi nevelés, Anyanyelvi nevelés

Az irodalmi nevelés szorosan összefonódik az anyanyelvi neveléssel - annak legfontosabb eszköze.

Óvodáskorban az irodalom nem értelmezhető "írott és olvasott" szöveggént, kizárólag a szóbeliségben, a beszéden keresztül hat. Az érzéki benyomásokon keresztül jut el a gyermekhez, élményeket hoz létre, ezek pedig valamilyen érzelmet váltanak ki.

Célunk.

- Irodalmi nevelés során a gyermekben pozitív érzelmeket ébreszteni.
- A gyermek szeresse meg a mondókát, a verset, a mesét és nap, mint nap várja a vele való találkozást.
- A mesehallgatás váljon a gyermek belső szükségletévé.
- E szükségletének kielégítése közben értelmileg, érzelmileg és etikailag is neveljük a gyermeket.

Feladatunk:

- érzelmeken keresztül hatni a gyermekre és képessé tenni az irodalmi élmények befogadására.
- A kisgyermek érzelmi, erkölcsi nevelése
- A mese segítse a gyermeket belső szorongásainak leküzdésében, az indulatok feldolgozásában.
- Minden nap meséljünk a gyermekeknek, fontos egy megszokott hely kialakítása.
- A mesemondáshoz, mesehallgatáshoz biztosítsunk nyugalmat. Ezt a nyugalmat ismétlődő szokásokkal, és bizonyos mindenkire érvényes szabályok betartásával érhetjük el. Az óvónő igyekezzen kihasználni a mesemondásra kínálkozó spontán alkalmakat, de tudatosan, előre tervezetten is kezdeményezhet mesélést.
- szép, esztétikus szemléltető eszközök igénybe vétele (pl. képek, bábok), de ezek használata sose legyen kihívó, öncélú!
- Az óvónő ösztönözze a gyermekeket, hogy önállóan is találjanak ki és mutassanak be, mozgással és ábrázolással verset, mesét, rövidebb történeteket. Az irodalmi élmények, témák megjelenítése a gyermeki dramatizálást segítse.
- *Fontos elv: az óvónő tartsa tiszteletben a gyermeki önkéntességet, segítsen, ha kell, biztosítsa az időt, az eszközöket, kellékeket, de csak közvetetten vegyen részt a játékban.*

A mesék megoldásában minden a helyére kerül és ez katartikus élményhez, juttatja a gyermeket. A mesehallgatás megalapozza a belső képteremtés képességének kialakulását, segíti a képzelet, a fantázia fejlődését.

Alapelvek melyek az irodalmi anyag kiválasztását segítik

Az irodalmi nevelés anyagát elsősorban a *magyar népköltészetből, népmesekincsből, palócnépmesékből* merítjük, de természetesen helyet kapnak a *külföldi népmesék*, a klasszikus mesék is, és nagyszerű *kortársköltőink, íróink gyermekekhez írt művei*.

Az óvodás gyermek számára az irodalom közvetítője a felnőtt - adott esetben az óvónő - aki fejből mondja a mondókákat, verseket, a hozzájuk tartozó mozdulatokkal kísérvé. Emlékezetből, olykor könyvből olvasva kelti életre a meséket.

Kicsiknél, főleg a beszoktatás időszakában, előtérbe kerülnek a mozgással (esetleg dallammal, dúdolással) kísért ritmikus mondókák (csiklandozók, simogatók, altatók, tapsoltatók). Ezek fontosak a gyermek-felnőtt közötti érzelmi kapcsolat létrehozásában is.

Később az énekelt szövegből bontakozik ki a mondókajáték, a vers, a verses mese, majd ebből a próza. A kicsik szeretik az állatokról szóló rövid történeteket, a halmozó és láncmeséket: ezt követik a bonyolódó, hosszabb terjedelmű prózai mesék, majd 6-7 éves korban a tündérmesék. Ez azonban nem jelenti az irodalmi anyag szigorú egymásra építését, mert a nagyobb gyermekeknek is örömet okoz régi, kedvenc mesék, verseik mondókáik ismétlése. (Viszont a kicsiknek nem mondhatunk olyan meséket, verseket, amelyek befogadására még nem képesek.)

Az irodalmi anyag összeállításakor figyeljünk arra, hogy lehetőséget adjunk a kedvelt mesék, versek gyakori ismétlésére. (Tehát inkább kevés, de jól kiválasztott mese és vers szerepeljen, de ezeket gyakran ismételjük, az ismétlés öröme érzelmi biztonságot nyújt a gyermeknek.

A versek kiválasztásában nagyon jó irodalmi érzékre van szükség. A kisgyermeknek szóló versmondásban a zeneiség, a ritmus, a hangzás az elsődleges, de fontos a vers képi megjelenítő ereje, a hangulata, érzelmi hatása is. A népi mondókák mellett nagy költőink verseitől bátran válogathatunk (Weöres Sándor, Sarkadi S., Csoóri Sándor, Csanádi Imre, Szabó Lőrinc, Móra Ferenc, Osváth Erzsébet, Kányádi Sándor, Zelk Zoltán, stb.). A meséket is elsősorban a magyar népmesekincsből válogathatjuk, de szeretik gyermekek a külföldi népmeséket, klasszikus meséket, és nagy íróink meséit is (pl. Benedek Elek, Kriza János, Illés Gyula, Kolozsvári G. Emil, Arany László, Móricz Zsigmond, Móra Ferenc, Gárdonyi Géza stb.).

A mondókázás, verselés inkább alkalomhoz kötött, a gyermek érezze, hogy bármikor elkezdhető és befejezhető, akár a játék. Jól kapcsolhatók a mondókák és versek a zenei és vizuális neveléshez, és a környezeti témákhoz, főleg az évszakokhoz, jeles napokhoz, népi hagyományokhoz, ünnepekhez.

A fejlődés várható eredménye az óvodás kor végén

- a gyermekek játék és egyéb tevékenységek közben szívesen mondogatnak mondókákat, verseket,
- szívesen hallgatnak verseket, egységében képesek felfogni a versek témáját, hangulatát, költői képeit,
- várják és kérik a mesemondást, maguk is segítenek a feltételek kialakításában (pl. mesesarok elrendezése),
- figyelmesen, csendben hallgatják a mesét, és képesek belső, képzeleti képek készítésére,
- a folytatásos mesék szálait is össze tudják kötni,
- kedvelt mesehőseiket, meseélményeiket megjelenítik az ábrázolásban és beleviszik játékukba is,
- az ismert, egyszerűbb mesei motívumokat bábozásban és dramatizálásban is ki tudják fejezni,
- képesek egyszerű történetek kitalálására, eljátszására, elkezdett történet befejezésére,
- egy-egy ismertebb mesére vissza tudnak emlékezni, fel tudják idézni,
- ismerik az óvoda, a csoport könyvespolcát, a bábsarkot, vigyáznak a könyvekre, bábokra.

Ananyelvi nevelés

Nevelési programunkban az anyanyelvi nevelés kiemelt fontosságú, mert áthatja egész óvodai életünket. Ezért a feladatok megfogalmazásánál ez, mint fő szempont jelentkezett.

Az anyanyelvi nevelés komplexitása, célja, feladata:

Anyanyelvünk bonyolult, sokrétű jelrendszer, a kommunikáció legfontosabb eszköze. A beszéd teszi lehetővé a társas kapcsolatok kiépítését és fejlődését, a külső világ megismerését. A nyelv elsajátítása érzelmi biztonságot is ad a gyermeknek, hiszen ez az egyik legfontosabb kapocs közte és a külvilág között.

A beszéd által lehetséges, hogy szükségleteit, érzelmeit, gondolatait kifejezze, kérdéseit megfogalmazza, a kérdéseire kapott válaszokat megértse, kíváncsiságát kielégítse.

A beszéd a gyermek gondolkodásának és önkifejezésének legfontosabb eszközévé válik.

Az anyanyelvi nevelés mind az érzelmi, szociális, mind az értelmi nevelés szempontjából alapvető fontosságú.

A nevelés egészét átható, komplex folyamat, az óvodai élet minden mozzanatában jelen van. Nem korlátozható egy-egy foglalkozásra és sosem kezelhető elszigetelten. A gyermekek az anyanyelvet a mindennapi tevékenységeken keresztül, társaihoz és a felnőttekhez való viszony fejlődése során sajátítják el.

Az anyanyelvi nevelés feladatainak eredményes megvalósítása előkészíti a gyermeket az irodalmi élmények befogadására, fejleszti esztétikai érzékét, gondolkodását, és hozzájárul a gyermekek iskolai képességeinek megalapozásához.

Az anyanyelvi nevelés alapja: a jó csoportléggkör, melyet derű, nyugalom, biztonságérzet, az óvónő és a gyermekek közötti szeretetteljes viszony jellemez. Ilyen légkörben a gyermek megnyílik, ki akarja mondani gondolatait, elmesélni élményeit, kérdéseket mer föltenni, egy szóval kialakul és fokozódik beszédkedve.

Az óvónő legfontosabb feladata: mindig hallgassuk meg a gyermeket, egyetlen kérdése se maradjon megválaszolatlanul.

Az óvónő részéről nagyon fontos: a példa, a modell szerepe. A kisgyermek, utánzás útján tanul és azt utánozza, attól tanul, akit szeret és elfogad.

Az óvodapedagógus ismerje jól anyanyelvét, beszéde mindig példaértékű legyen. Ez magába foglalja: - az artikulációt, a hanglejtést, a tempót, dinamikát, ritmust, a hangerőt, a szókincset, a mondat-szerkesztést, a nyelv zeneiségének, hangulati elemeinek a kifejezését, a metakommunikáció elemeit is.

Az óvónő kérdéseivel fejlessze a gyermekek gondolkodását, ösztönözze beszédre a bátortalanabb gyermeket is. Kérdései legyenek egyszerűek, egyértelműek, de változatosak: nyújtsanak modellt a gyermekeknek a saját kérdések megfogalmazásához.

Az anyanyelvi fejlesztés feladatainak megvalósítása csak akkor lehetséges, ha az óvónő és a gyermekek között bensőséges kapcsolat alakult ki. Ilyen helyzetben az óvónő elkerülheti a direkt fejlesztő eljárások alkalmazását, és lehetségesé adódik a spontán helyzetek észrevételére és kihasználására.

Egy-egy meghitt beszélgetés a gyermekkel (vagy 2-3 gyermekkel) számtalan alkalmat kínál a metakommunikáció fejlesztésére is, az érzelmek nyelvi kifejezésére. Csak ilyen helyzetekben válik lehetővé a gyermekek kialakuló egyéni beszédsajátosságainak megfigyelése.

A spontán helyzetekben szerzett tapasztalatokon túl szükséges a tudatos és folyamatos megfigyelés is, hogy az óvónő jól ismerje azt a beszédszintet, amelyről a csoport illetve az egyes gyermekek fejlesztését elkezdheti.

Fontos elkészíteni a beszédszint felmérését a gyermek óvodába kerülésekor, és folyamatosan figyelemmel kísérni azt.

Az óvónő igyekezzen megérteni az alig vagy keveset beszélő gyermeket is. A metakommunikációs közléseket mindig fogalmazza meg szavakkal.

Az óvónő ismerje föl a beszédhibákat és vegye igénybe logopédus segítségét, ha az indokolt. A még élettaninak tekinthető beszédhibákat különböző ajak, és nyelvgyakorlatokkal, játékos nyelvtörő mondókákkal, tréfás rövid versekkel igyekezzen javítani.

Az anyanyelvi fejlesztés feladatainak tervezésekor az óvónő vegye figyelembe a csoport és az egyes gyermekek egyéni fejlettségi szintjét.

Mindig tartsa szem előtt, hogy a beszéd különböző szintjei és összetevői nem választhatók el, és csak együttesen fejleszthetők. A példamutató beszéde, szeretetteljes beszédkezdeményezése a leghatékonyabb eszköze a fejlesztésnek.

A család szerepe a gyermek anyanyelvi fejlődésében

Minden gyermek beszédét meghatározza a család ill. szűkebb környezetének nyelvi fejlettsége. Ezért a gyermek - óvodába kerülésekor- a nyelvi fejlesztés feladatainak megjelölésekor - a családból, a család megismeréséből kell kiindulni. Környezettanulmányaink, helyzetelemzések során azt tapasztaltuk, hogy sok esetben a család nyelvi kultúrája okoz gondot, más esetekben pedig az, hogy egyáltalán nem beszélgetnek a gyermekkel, nem hallgatják meg élményeiket, nem válaszolnak kérdéseikre.

A fejlesztés tartalma, kapcsolata az egyéb nevelési területekkel - a fejlesztés tartalma

A beszéd a gyermek minden tevékenységében megjelenik, így fejlesztésére az óvodai élet minden mozzanatában lehetőség nyílik.

A gondozás, a szokások kialakítása során is elengedhetetlen, hogy szóljunk a gyermekhez, a tanult tevékenységet beszéddel kísérjük. Így nemcsak értelmileg fejlesztjük, hanem megalapozzuk az érzelmi biztonságot, az óvónő-gyermek közötti szeretetteljes viszony kialakulását is.

Alkalmat adunk a párbeszéd fejlődésére, a szóbeli közlések, utasítások megértésére, követésére. Megteremtjük annak a lehetőségét, hogy a gyermekek a helyzetnek megfelelően tudják kifejezni belső szükségleteiket, kéréseiket.

Közösségi nevelés: Folyamatosan juttatjuk el a gyermeket a társakkal való kapcsolatteremtés igényéhez és képességéhez. Az óvónő segítse elő, hogy a 4-7 éves gyermekek a közös tevékenység, játék során sajátítsák el a párbeszéd különböző formáit, az udvarias közeledés,

kérés, odafordulás nyelvi kifejező eszközeit. Ezt elsősorban példamutató beszédével, magatartásával érheti el.

A játék során adódik erre a legtöbb alkalom. Ha az óvónő maga is bekapcsolódik a játékba a szituációhoz illő beszédformával, szókapcsolatokkal, a metakommunikáció eszközeivel spontán módon fejleszti a gyermekeket. A szerepjátékban számtalan lehetőség rejlik a különböző szófordulatok, szókapcsolatok fogalmak bővítésére - a játék témájától függően (pl. család, orvosi rendelő, boltos játék, piac, stb.).

Az anyanyelvi nevelés hatékony eszköze a báb. A bábozás, a gyermek részéről belülről fakadó játék, az óvónő részéről - kellő tudatossággal - fejlesztő eszköz. Közvetlen fejlesztő céljuk van az anyanyelvi játékoknak. Ügyeljünk arra, hogy ezek mindig játékos helyzetekhez, mozgáshoz, cselekvéshez, vagy pl. egy-egy környezeti témakörhöz, kapcsolódjanak. Sose legyenek öncélúak és erőltetettek.

Tanulás: Az anyanyelvi nevelésnek igen szoros a kapcsolata a matematikai, a környezeti, a zenei, irodalmi, vizuális és a testi neveléssel is. A külső világ megismerésének témái sok lehetőséget nyújtanak a szókincsbővítéshez, fogalmak megismeréséhez, belsővé válásához (pl. matematika, relációs szókincs, térben való tájékozódás kifejezései).

Az irányokkal, testsémával kapcsolatos fogalmak előtérbe kerülnek a testi nevelés során is. A természeti és társadalmi környezet témái lényegükből fakadóan fejlesztik a szókincsset, a kifejezésmódot, a fogalomalkotást, a gondolkodást. Ezekhez jól illeszthetők az anyanyelvi fejlesztő játékok.

Természetszerű kapcsolatban áll az anyanyelv a vizuális neveléssel is.

Az alkotó tevékenységek is a belső élményekből fakadnak, és miközben a gyermek alkot, szeretné ezeket, az élményeket, érzéseket beszédben is kifejezni (pl., elmondja mit rajzolt, festett, mintázott). Ilyenkor a képi megjelenítés és a szóbeli közlés együttesen nyújtanak élményt.

Az anyanyelvi nevelésnek a zenei neveléssel és az irodalommal a legszorosabb a kapcsolata. A zenei nevelésben is előtérbe kerülnek a beszéd legfontosabb elemei: a hangképzés, tiszta ejtés, a hangerő, a hanglejtés, a tempó, a ritmus, a rím. *Minél több népi mondókát és tréfás nyelvtörőt válasszunk*, melyek a zenei, és irodalmi nevelésnek is az alapjait képezik.

A népköltészet alkotásai, de kiváló költőink versei is gyakran dallamhoz kötődnek. Ha egy verset el is énekelünk a gyermeknek, kettős élményhez juttatjuk. A mese, vers nem csak a beszédfejlődést szolgálja, hanem érzelmileg hat a gyermekre, élményeket nyújt (pl. a mese is nyitottá, teszi a gyermeket az irodalmi élmények befogadására).

A fejlődés várható eredménye az óvodás kor végén

- a gyermekek legyenek nyíltak, bátran kérdezzenek, fejezzék ki gondolataikat, érzelmeiket és élményeiket,
- elbeszélésük legyen folyamatos, kifejező készségükre jellemző, tudjanak összetett mondatokban beszélni, helyesen használják a szófajokat (ige, főnév, melléknév, névutók, névmások),
- helyesen használják az igeidőket és igemódokat,
- a beszédhelyezethez alkalmazkodjon a hanglejtés, hangsúlyozás, hangerő,
- lehetőleg tisztán ejtsenek minden hangot,
- legyenek képesek egyszerű történetek kitalálására, önállóan kezdeményezzék a bábozást,

- a metakommunikáció eszközeivel - gesztusokkal, arcjátékkal is tudják kísérni, illetve kifejezni érzelmeiket, gondolataikat,
- nyugodtan, figyelmesen hallgassák végig az óvónót, utasításait, kéréseit megértik,
- páros kapcsolatokban tudjanak párbeszédet kezdeményezni, türelmesen várják végig társuk mondanivalóját, és válaszukat ehhez igazítsák,
- alkalmazzák az udvarias viselkedésformák szófordulatait, és kapcsolatait,
- a különböző tevékenységek, tapasztalatszerzések során bővülő szókincsüket aktívan használják.

3. Ének-zene, énekes játékok

A zenei nevelés terén máig érvényesek Kodály Zoltán gondolatai: "A zene hatása olyan emberformáló erő, mely kihat az egész személyiségre. Minden népzenei nevelésnek a saját néphagyományából kell kiindulnia."

A magyar népdalok, gyermekdalok, mondókák, népi játékok ma is élő és felhasználható hagyomány. A gyermekek személyiségfejlődésére a zenei nevelés nagy hatást gyakorol. Sajátos formáló ereje van, hatására érzelmileg kiegyensúlyozottá, kreatívvá válik a gyermek. Az ének a játék pozitív érzelmi hatású, feloldja a feszültséget.

A beszoktatás időszakában különösen nagy figyelmet fordítunk az érzelmi biztonságot nyújtó ölbeli játékok, népi gyermekdalok alkalmazására.

Zenei nevelésünk legfontosabb célja:

- A közös éneklés öröm, a játék, a mozgás a zene megszerettetése.
- Zenei nevelésünk alapja az énekes játékok, mert előadásuk közben az összes zenei képesség egyidejűleg fejlődik. A kisgyermek zenei tevékenységében a mozgás, a zene, a ritmus együtt jár. Ezért ének tanításunk gerincét a mondókák és énekes népi játékok alkotják, de felhasználunk népzenei sajátosságokra épülő komponált gyermekdalokat, kortárs dalokat ill. a palóc népi gyermekjátékok, gyermekdalok, mondókák megismertetését, megszerettetését is fontosnak tartjuk.
- Az óvónő spontán éneklése modell értékű a gyermek számára.
- Gyakorlatunkban az éneklés, zenélés, ugyanúgy mindennap jelen van, mint a mese és a mozgás. Munkánkban kiemelt helyet foglal el az évszakokhoz kapcsolódó, jeles napokhoz fűződő hagyományok, népszokások bemutatása. Valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódnak olyan dalok, énekes játékok, amelyeket megismertetünk a gyerekekkel, amivel elősegítjük az érzelmi ráhangolódást az ünnepre.

Zenei nevelésünk anyagát Kodály Zoltán útmutatásai alapján a Forrai Katalin által kidolgozott "Ének az Óvodában" című munkájára építjük.

Rövid népi mondókák - felnőtt játéka gyermekkel:

Simogatók, lovagoltatók, ujjmondóka

Játékok, hintáztatók, csiklandozók,

Sétáltatók, tapsoltatók, altatók.

Dalanyagban a pentaton karakterű, 6 hangterjedelmű népi dalos játékok:

- trefás csúfolók, hívogatók, kör-kifordulás, szerepcsere, leánykérő, kapus játékok, felelgetős játékok, párcsere-tánc, egyéb játékok.

Feladatunk:

- Készségfejlesztés
- Énekes játék közben megismertetjük a gyermekeket a zenei alapfogalmakkal.

- Énekelünk halkabban, hangosabban, megfigyeljük egymás hangját, majd az egyszerűbbtől a bonyolultabb készségfejlesztés felé haladva a ritmus-készség, hallásfejlesztés, mozgásfejlesztés terén is a készségeik fejlesztésére törekszünk.
- Az éneklés megszerettetése.

Zenehallgatásunk célja, hogy felkeltse a gyermekek érdeklődését, figyelmét a zene iránt, formálja zenei ízlésüket. Ezért a zenehallgatási anyagot a művészi érték igényével válogatjuk össze. Ezzel igyekszünk megalapozni a gyermekek zenei anyanyelvét, megszerettetni a zenét, megőrizni azt a kincset, melyet a néphagyomány magában hordoz. A zenei anyag kiválasztásánál figyelembe vesszük a gyermek nemzeti és etnikai hovatartozását is.

Óvodánkban vegyes életkorú gyermekeket együtt nevelünk, ennek megfelelően differenciált, életkor és egyéni fejlettségnek megfelelően készítjük el ének-zenei tervünket, amely tartalmában kapcsolódik többi tanulási folyamathoz.

Fejlődés várható eredményei óvodáskor végére:

- tudnak tisztán, szép szövegkiejtéssel önállóan énekelni,
- felismerik a magas és mély hangokat, s maguk tudnak magasabban és mélyebben énekelni, és térben érzékeltetni,
- felismerik a halk, hangos közötti különbséget,
- felismernek dallamot dúdolásról, hangszerről,
- meg tudják különböztetni a zenei hangokat a környezet zörejeitől,
- meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést a dal ritmusától,
- megpróbálnak önállóan ritmust tapsolni,
- tudnak körbejárni szép testtartással,
- képesek néhány egyszerű táncos motívum (dobbantás, koppintás, forgós lépések) elsajátítására,
- ismerik a réztányér, dob, xilofon és egyéb hangszereket és ezek kezelését,
- maguk is kezdeményeznek egyszerű körjátékot, improvizálnak,
- szívesen hallgatják az óvónő énekét vagy hangszeres muzsikáját.

4. Rajzolás, mintázás, kézimunka

A vizuális nevelés fontos eszköze a gyermek sokrétű személyiség fejlesztésének. Magában foglalja a látásnevelést, képalakítást, plasztikai munkát, építést, környezetalakítást, kézimunkát, népművészeti elemekkel és a műalkotásokkal való ismerkedést.

Legfontosabb jellemzője, hogy a gyermekek aktivitásából ered, játékos tevékenység útján megvalósuló élményekre és tapasztalatokra épülő tevékenység, amely messzemenően igazodik a gyermek egyéni fejlettségi szintjéhez, s ezért differenciáltan fejleszt.

A vizuális tevékenység a gyermek örömmel végzett tevékenységei, közé tartozik, alkotásaiban kifejezi érzelmeit, gondolatait.

Célunk,

- hogy megismertessük a gyerekeket különböző, anyagok és eszközök tulajdonságaival és a velük való bánásmóddal,
- a különböző technikákkal, hogy mindenki megtalálhassa a számára legmegfelelőbbet, amelyben a legnagyobb öröme telik, amiben-legjobban tudja kifejezni önmagát.

Feladatunk:

- Megteremteni minden feltételt, hogy felébresszük a gyermekek alkotó képességét, s ennek fejlesztésén keresztül az egész személyiséget gazdagíthassuk.
- Elsősorban a 3-7 éves életkorra, jellemző kíváncsiságra és érdeklődésre alapozva megfelelő élménynyújtásra törekszünk, amelyek fejlesztik a gyermekek tapasztalatszerzését, látás kultúráját.
- A folyton változó természet szépségeinek sétákon, kirándulásokon történő megfigyelésével, az óvoda, lakóhely környékének megismerésével, közös ünnepi készülődés, múzeum, könyvtár, stb. felkeresésével szeretnénk ezt elérni.
- Törekszünk arra, hogy az alkotó tevékenységet segítő légkörben elegendő hely és idő álljon a gyerekek rendelkezésére.
- A csoportszobákban rajzsarkokat alakítottunk ki, ahol a nap folyamán bármikor lehetőség van vizuális tevékenységre és ehhez minden eszköz (festék, ceruza, zsírkréta, olló ragasztó, színes papír, termékek és termények, dobozok, stb.)
- Ezek a gyerekek számára elérhető, hozzáférhető helyen legyen
- A folyamatos napirenddel biztosítjuk a szükséges időt a vizuális tevékenységekhez.
- Biztosítjuk az alkotó tevékenységhez szükséges anyagokat és eszközöket mindig megfelelő mennyiségben és minőségben a gyerekeknek.

Alapelveink:

- Óvodás korban kell megalapozni és elindítani a kreativitást. A gyermek esztétikum iránti vonzódását, jó ízlését az őt körülvevő családi és óvodai környezet és a vele foglalkozó felnőttek együttese határozza meg.
- Mi felnőttek megjelenésünkkel, beszédünkkel, széphez való viszonyunkkal igyekszünk utánozható példát mutatni a gyermekeknek.
- Emellett esztétikusan berendezett, otthonos, biztonságot nyújtó óvodai környezettel várjuk a hozzánk érkező gyerekeket.

A családlátogatások és az óvodai tapasztalataink az mutatják, hogy a gyerekek az óvodába lépéskor nagyon kevés vizuális tapasztalattal rendelkeznek. Mi már a beszoktatás ideje alatt próbáljuk felkelteni vizuális érdeklődésüket, az eszközök és anyagok, a hely és idő folyamatos biztosításával igyekszünk felébreszteni alkotókedvüket. A beszoktatás ideje alatt még kissé szorongó, bizonytalan kisgyermeket megnyugtatja a közös rajzolás, firkálgatás,

mintázás, eközben lehetőség van belsőleges beszélgetésre, énekelgetésre, verselésre, mesélésre, mondókázásra, melytől a gyermekek feloldódnak, megnyílnak.

A tevékenységek közben megtapasztalják az eszközök sokrétűségét, megtanulják helyes használatukat, Rövid idő elteltével ezeknek a kicsi gyerekeknek is mindennapi szükségletévé válik a vizuális alkotótevékenység.

Óvodánkban a vizuális tevékenység mindig *kötetlen formában* történik, a *hét minden napjának* alapvető tevékenysége, minden más tevékenység alapja, kiindulópontja is. Vizuális tevékenység közben lehetőség nyílik *irodalmi és zenei nevelésre, beszédkészség fejlesztésre, környezeti nevelés során szerzet tapasztalok feldolgozására, elmélyült érzelmi nevelésre.* Több éves nevelőmunkák eredménye, hogy minden gyerek saját fejlettségi szintjének megfelelően bekapcsolódik minden a vizuális tevékenységbe.

Nagy jelentőségűek a *kollektív munkák*, melynek kiemelt személyiségfejlesztő szerepe jelentős. Gyakran készülnek kollektív munkák, melybe a gyengébb képességű gyermekek is bekapcsolódnak, mert siker élményhez juttatja őket, és az ő munkájuk is benne van.

Séták, udvari tartózkodás során sokféle természetes anyagot gyűjtünk, amelyeket barkácsolás, építés, konstruálás, ragasztás közben felhasználunk.

Nagy hangsúlyt fektetünk a *plasztikai alkotásokra* (lisztgyurma, agyag, gyurma, tésztafélék, homok stb.), amelyekbe a természet anyagokat is beépítjük. Az elkészült alkotásokat a játéktevékenység színesebbé tételére, környezetünk díszítésére, ajándékozására használjuk.

Sokféle lehetőséget teremtünk arra, hogy a gyerekek ráhangolódjanak az ünnepekre (télapó, karácsony, farsang, húsvét, anyák napja gyermeknap, évzáró stb.). A készülődés, a sokféle, változatos tevékenység, a felmerülő gyermeki ötletek megvalósítása gyakran hetekkel az ünnep előtt elkezdődik. Mivel egyre több óvodánkban a problematikus és hátrányos helyzetű gyermek a vizuális nevelést az ő speciális nevelési feladatának megoldásában is felhasználjuk. Tudjuk, hogy *a gyermeki alkotás, az alkotó tevékenység fontos kifejezési eszköz.*

Segít megismerni a gyermeket, feltárni személyiségét, az adódó problémákat, és lehetőséget ad a gondok megszüntetésére, a kompenzálásra. A vizuális tevékenység *segít leküzdeni a szorongást, a félszagséget, a gátlásosságot, önállótlanyságot, a figyelem, emlékezet és gondolkodás zavarait.*

Örömmel tapasztaljuk a visszatérő családlátogatásaink során, hogy a gyerekeknek otthon is egyre gyakrabban adnak lehetőséget festésre, rajzolásra, vágásra, gyurmázásra, s ebbe a szülők is bekapcsolódnak a család közös örömére alkotnak.

Valljuk, hogy ebben nagy szerepe van annak, hogy gyermekeinknek a mindennapis óvodai vizuális tevékenység hatására szükségletévé, igényévé vált e tevékenység. Az óvodában kiállított vagy hazavitt félkész és kész munkák a szülőkre is ösztönzőleg hathat.

A gyermek rendszeres alkotó tevékenysége gazdagítja személyiségét, fejlődnek értelmi képességei. Élmény és tapasztalatszerzések során fejlődik észlelése. Az *óvónő tudatos ráirányításával szándékos és önkéntelen figyelme, érdeklődése.* Az élmények alkotó feldolgozása során fejlődik emlékezet, képzelet, alkotó - alakító- barkácsoló tevékenység során gondolkodása, problémamegoldó képessége, alakul feladattudata, feladattartása, önállósága. A szép látványa, a szépre való rácsodálkozás fejleszti érzelmeit.

A rajzolás, festés, mintázás fejleszti a kéz finom mozgását, szenzomotoros koordinációját, amely az írástanulás előfeltétele. Az érési és fejlődési folyamatok a fejlesztő ingerek is a vizuális alkotó tevékenység hatására képessé teszi a gyermeket az iskolai élet megkezdéséhez, szükséges fejlettségi szint eléréséhez.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- alakuljon ki a gyermek tér, forma és gazdag szín világa,
- szívesen rajzoljanak, fessenek, gyurmázzanak, váljon mindennapi szükségletüké a vizuális tevékenység,
- munkájukra a kitartás, igényesség legyen a jellemző,
- az alkotás öröme hassa át a tevékenységet.

5. Mozgás

A mozgás a gyermek természetes szüksége, melyet igyekszünk minél sokrétűbben kielégíteni.

Az óvodában kapcsolódnak be először a gyerekek a szervezett testnevelésbe, melynek színvonalára hosszú időre megszabja a motorikus fejlődést.

A kisgyermek mozgásfejlődésére a már megtanult mozgások tökéletesedése és az első mozgáskombinációk megjelenése jellemzők.

Az óvodai mozgás formái:

- szervezett testnevelési foglalkozások
- szabad mozgás – játékidőben kezdeményezett
- mindennapi testnevelés
- énekes mozgásos játék
- udvari játék
- séta

A testnevelési foglalkozások anyaga:

Az atlétikai, torna, játékjellegű fő gyakorlatokból tevődik össze. Különböző járások, futások, ugrások, egyensúlygyakorlatok, mászások, kúszások, csúszások, függeszkedések, hossz tengely körüli gurulás, gurulóátfordulás, labdagyakorlatok, dobások. Szabadidőben pörgő, forgó, ringatózó, hintázó és lengőmozgások.

Játékok: futójáték, fogójáték, versenyjáték, labdajáték.

Célunk:

- *A szervezett és spontán mozgás* fejlessze a gyermekek általános testi képességeit a téri tájékozódásukat, megalapozza a testséma megismerését, a koordinált mozgás kialakítását és a percepciófejlesztést.
- A mozgásformák, irányok megnevezésével, a testképhez tartozó fogalmak beépülésével, gazdagodjon a szókincsük, fejlődjenek a keresztcsatornák.
- Világos konkrét értékeléssel támogassuk a pozitív énkép alakulását.

Feladataink:

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással a mozgáskészségek alakítása
- A testi képességek, fizikai erőnlét állóképesség, fejlesztése.
- A társakkal végzett együttmozgás megtapasztalása a másik észlelése.
- Önfegyelem
- Alkalmazkodás
- Együttműködő képesség fejlődése
- Az egyéni szükségleteket-és, képességeket figyelembe véve minden gyerek számára lehetőséget biztosítunk a mozgásra.

A harmonikus mozgás elsősorban a szabad mozgással fejleszthető. Meggyőződésünk, hogy a kellemes légkörben végzett mozgásos tevékenységekben a gyermekek örömmel vesznek részt. A sikeresen jó hangulatú tevékenység a gyermekek számára pozitív élményt nyújt, ez újabb cselekvésre készíti őket. Így a mozgás természetesen beépül a gyermek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik.

A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, testi, értelmi és szociális képességei, ezek eredményeként egészségesebb lesz.

Vegyes életkorú csoportjainkban a gyakorlatok nehézségében differenciálunk. Ezért a gyakorlatokat úgy építjük fel, hogy az elejére tesszük a kisebbeknek szánt gyakorlatokat, és fokozatosan nehezítjük majd, pedig váltogatjuk a könnyebb és nehezebb feladatokat.

Minden nap előtérbe kerül a szabad, önkéntes örömteli mozgás melyet áthat a játék és játékosság. Az időjárástól függően a szabadba az udvarra szervezzük a mozgásos játékokat. Az udvaron az esztétikus és biztonságos fa játékeszközök, a tér a talaj alkalmasak a mozgásos játékok végzésére. (pl.: egyensúlyozó, mászó, lengő stb eszközök, labdák)

Az udvari mozgás lehetőséget változatosabbá tesz a kerékpárok, rollerek és szánkók.

A tornaszobában szervezett testnevelési játékokhoz igen gazdag eszközállománnyal rendelkezünk. Van bordásfal, különböző hosszúságú szélességű padok, tornaszőnyegek és ugró labda.

E mellett biztosítani tudjuk minden gyermek számára a kéziszerket Pl.: babzsák, karika, maroklabda, kendők, szalagok, botok, Wesco táska felszerelése, német tornaszer.

A mozgásfejlesztésbe beletartozik a gyerekek testtartás javítása. Az óvoda gyermekorvosa által kiszűrt gyermekekkel heti egy alkalommal koonduktor foglalkozik, aki a Nevelési Tanácsadó megbízottja. A foglalkozáshoz szükséges eszközök is rendelkezésre állnak. (pl: érzékelő ösvény, mászóalagút, stb.)

Az 5-6 évesek részére vízhez szoktatást és úszásoktatást szervezünk évek óta a szülők igénye szerint, valamint mozgásos napokat és szülőkkel közös kirándulásokat szervezünk.

A fejlődés várható eredménye az óvodás kor végén:

- mozgásuk legyen összerendezett, megfelelő ritmusú, kitartó,
- cselekvőképességük gyors,
- szabályokat próbálják pontosan betartani,
- egyszerű vezényszavakat értsék meg,
- legyenek képesek, járásuk váltakoztatására,
- tudjanak távol, magas, mély ugrást végezni,
- fussanak versenyben,
- másszanak akadályokon,
- egyensúlyozzanak természetes módon,
- legyenek tisztába a dobás szabályaival,
- hosszabb rövidebb ideig tudják a labdát kezelni,
- végezzenek helyesen egyszerű gimnasztikai gyakorlatokat,
- játékokban szívesen, önként vegyenek részt
- ismerjék a téri irányokat, tudjanak a térben tájékozódni.

6. Külső világ tevékeny megismerése

Környezet megismerése

Az óvodás számára szinte minden a játékon keresztül közelíthető meg, ezért arra törekszünk, hogy a környezeti nevelés is elsősorban játék legyen. Mindig játszunk, de az tele van a valósággal való ismerkedés sokszínűségével, a magatartás, a viselkedés formálásával.

Célunk

- Olyan gyermekek nevelése, akik szeretik a természetet, az őket, körülvevő élőlényeket, ismerik környezetüket.
- Fogékonyak a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó szépre és jóra, tisztelik, becsülik azt, megvédik és képesek tenni érte.
- A környezettel való együttélésre, "környezeti kultúrára" nevelünk, amely egyben életmód, gondolkodás és viselkedésmód.
- Tapasztalatok szerzése formai, mennyiségi, téri viszonyokról (természeti, emberi, tárgyi környezet.)

Feladatunk

- felkelteni gyermekeinkben a környezeti problémák iránti érzékenységet, formáljuk környezeti tudatosságukat.
- lehetőségét biztosítani a természeti környezet alapösszefüggéseinek megértéséhez hozzájáruló tapasztalat és ismeretszerzésre
- építeni a gyermek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire tevékenységi, megismerési vágyára.
- *Megismertetni szülőföldünk nevezetességeit, hagyományait, az itt élő emberek mindennapjait, így erősödik kötődésük, fejlődik identitás tudatuk.*
- A gyermekek szűkebb és tágabb természeti, emberi és tárgyi környezetből, olyan tapasztalatokat szerezzenek, amelyek az életkoruknak megfelelő biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz nélkülözhetetlenek.
- minél több érzékszervvel megtapasztalni dolgokat, jelenségeket.(gyűjtés, kísérletezés, megfigyelés)
- felismertetni a gyerekekkel a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat
- Alakítani a gyermek ítélőképességét, mennyiség fogalmát

A tapasztalatszerzés módja:

1. Alkalmi megfigyelés
2. Folyamatos megfigyelés

Alkalmi megfigyelések:

- kirándulások,
- séták (piac, benzinkút, orvosi rendelő, vasút, üzletek, múzeum, könyvtár, stb.)

Kirándulások, séták alkalmával felkeltjük a gyermekekben a természet iránti érzékenységet, felfedeztetjük a természet szépségét (színeit, hangulatát stb.) és kincseit. Közben felhívjuk a gyermekek figyelmét, ne zavarják az élővilág nyugalalmát (ne szemeteljenek, ne hangoskodjanak, ne törjék le az ágakat stb.)

Folyamatos megfigyelések:

- gyűjtés,
- kísérletezés,
- mérés,
- szimulációs játékok.

A folyamatos megfigyelések során: a természeti jelenségek az évszakok, az időjárás a növények fejlődésének változásait kísérjük figyelemmel. A kezdeményezéseken a tárgyakat, jelenségeket, növényeket, állatokat és mindent természetes környezetben és megjelenési formájukban ismertetünk meg a gyermekekkel (állatkertben, házi állatok megfigyelése stb.)

Alapelvek

- Ezek a tevékenységek, képezhetik majd az alapját a gyermekek kialakuló természetszeretetének. A fák a virágok az apró kis állatok megannyi ismeret, tapasztalatot jelentenek a kisgyermeknek.
- Bent a csoportszobában az élményeket újra felelevenítjük, lehetőséget adunk a benti nyugodt beszélgetésekre, segítjük a saját tapasztalatok feldolgozását, játékban az élményeket újra átéljük.

Az óvodapedagógus feladata

- A csoportszobákban kialakítani egy nyugodt szemlélődésre, elmélyülésre alkalmas élő- természet sarkot, ahol elhelyezhetik közösen gyűjtött terményeket, terméseket (kavicsot, levelet, ágat stb.).
- Helyet és lehetőséget biztosítani a gyermekek által gondozott növények, a számukra készült természeti könyvek és kísérletezéshez szükséges eszközök (nagyító, mikroszkóp stb.) számára
- Biztosítani elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközt a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre.
- felhívni a gyermekek figyelmét a veszélyforrásokra.
- megalapozni a népi hagyományok ápolását és továbbvitelét. Ezen hagyományok, az évszakok változásaihoz és egyházi ünnepekhez kapcsolódnak (szüret, mikulás, adventi szokások, karácsony, mézeskalácssütés, gyertyagyújtás, farsang, húsvét, tojásfestés, locsolkodás kirándulások stb.)
- az ismeretek közvetítése, a közösen átélt élményekkel és a gyermekek tevékeny részvételével, tapasztalatszerzéssel.
- Kirándulások szervezése, hogy gyermekeink megismerjék szűkebb hazánkat, a Palócföld szépségeit, nevezetességeit, (Hollókő, Szécsény, Ipolytarnóc Kétfodony.stb.)

Jeles napok: - Madarak, Fák napja,
- Föld napja,
- Állatok napja.

Egyéb hagyományaink, amelyek szintén gazdagítják, és szebbé teszik a gyermekek életét.

Nagyobb rendezvényeink pl.:

- *gyermeknap (egész napos)*
- *szülők, óvónők, gyermekek közös kirándulása*
- *„Meglepetés Parti” a ballagóknak*
- *Jeles napi rendezvények kirándulások*
- *Nyílt napok*
- *Farsang, anyák napja – évzáró stb.*
- *Ovis baba-mama klub – a 3 év alatti gyermekek és szülei részére havi 1 alkalommal, egy órában*

A természeti és társadalmi környezet megismerésének területei témakörei:

- a család, lakóhely, óvoda, mint közvetlen környezetüknek megismerése,
- felnőttek munkája az óvodában - az emberek munkája
 - foglalkozások
- tágabb környezetünk, városunk megismerése (könyvtár, múzeum, iskolák, posta, orvosi rendelő stb.)
- emberi viselkedésnormái (illem), köszönés, idősebbek tisztelete, mások munkájának megbecsülése stb.
- testrészek, egészségvédelem (testápolás, egészséges életmód, táplálkozás stb.),
- napszakok,
- közlekedés (közlekedési szabályok, közlekedési eszközök)
- évszakok váltakozásának megfigyelése, amelyek összefüggnek az időjárás és természeti változásokkal,
- állatok és növények világának megfigyelése különböző évszakokban (háziállatok, vadonélő állatok, erdei állatok) (zöldségek, virágok, fa, bokor stb.) a veszélyekre, és a környezetben való helyes viselkedésre felhívjuk a gyermekek figyelmét (mérgező növények, bogyók, gombák)
- emberi munkák a különböző évszakokban, életmódváltozás,
- időjárás hatása az élőlényekre (ember, állat, növény), *közlekedésre*
- környezeti elemek megismerése, védelme (víz, levegő, föld)
- jeles napok, hagyományok,
- környezetünk. mennyiség, szín, tér formai viszonyai.

Mindezeknek a keretét az évszakok adják, amelyek feldolgozásánál még különböző fejlesztési célok is pl. értelmi képességek fejlesztése is érvényesül. A műveltségi területek egymásra épülnek, kiegészítik egymást. A környezetben találkoznak a hangok, illatok, színek, formák és mennyiségek fogalmával. Ezek az ingerek komplex módon épülnek be a nevelésünkbe.

Matematikai tartalmú tapasztalatok

"A természet a matematika nyelvén szól hozzánk"
(Galilei)

A környező valóság felfedezése, megismerése vágyként él a gyermekekben. Hajtja őket a kíváncsiság.

A gyermekek személyiségének sokoldalú fejlesztésében elengedhetetlen, hogy a környező valóságot, mint matematikai jelenséget is átéljék. A matematika az óvodás gyermek életében több mint egy foglalkozás. Ez egy folyamat. Jelen van az óvoda egész napjában a játékban, munkában, zenében, irodalomban és a környezet megismerésében.

Legszorosabb a kapcsolata mégis a környezeti neveléssel, mivel minden matematikai tapasztalat a természeti és társadalmi környezettel való ismerkedésből fakad. Így adódik a kézzel fogható lehetőség, hogy tevékenységeink során ezekre, a tapasztalatokra építsünk, ezeket erősítsük.

Az itt szerzett élmények motiválhatják a kisgyermeket a további cselekvési és gondolati tevékenységekre, az önálló probléma megoldásra. Egy-egy matematikai fejlesztési-nevelési feladat velejárója az eszköz, melyet - lehetőség szerint - a környezeti nevelés aktuális témáihoz igazítva választunk meg.

A gyermekek tevékenysége felöleli - a tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítását, szétválogatását, sorba rendezését, tevékenységük, tapasztalásuk egyszerű megfogalmazását. Gyakorolják a tárgyak, halmazok összemérését, elemek párosítását. Megismerkednek a sor és a tőszámnevekkel. Méréseket végeznek. Tapasztalatokat szereznek a geometria köréből - építenek szabadon és lemásolnak.

Tevékenykednek a tükörrel. Tájékozódhatnak a térben és a síkban ábrázolt világban.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Ismerik lakóhelyüket, lakcímüket, szüleik nevét, foglalkozásukat.
- A gyermek életkori sajátosságainak megfelelően meg tanulnak tájékozódni és eligazodni a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetükben.
- Pozitív érzelmi viszonyulásuk megerősödik az őket körülvevő környezet iránt. Megismerik lakóhelyünk-városunk szépségét, környezetünkben levő üzleteket, intézményeket (iskola, orvosi rendelő).
- Ismerik az alapvető viselkedési szabályokat (köszönés, egymás és a felnőttek tisztelete).
- Ismerik a testrészeiket, funkcióikat és védelmét
- Ismerik az őket körülvevő közlekedési feltételeket, eszközöket, közlekedési szabályokat.
- Ismerik a napszakokat (reggel, dél, este),
- Ismerik az évszakok nevét, egymásutániségát
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között.

Meg tanulják értékelni a természet szépségét, annak növény és állatvilágát - óvni és gondozni azokat. Pozitívan fejlődik a tenni akarás a munkához való viszony, nő a feladattudat, kitartás.

- Ismerik a hagyományokat, ünnepeket (ami számukra fontos).
- Kialakul igényük a környezetük szépítésére, megóvására.
- Meg tanulják értékelni és védeni az egyes környezeti elemeket, mint a víz, levegő, élővilág.

- Értelmi képességeik jól fejlődnek.
 - Felfedezik és megismerik az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket, mennyiségi viszonyokat, matematikai fogalmakat, amelyek a környezetünkben rejlenek.
 - Képesé válnak az óvónő kérdéseinek, gondolatának megértésére, követésére.
 - Szívesen vállalkoznak a problémák megoldására.
 - Képesek a válogatás folytatására, sorba rendezésre.
 - Értik és helyesen használják az összehasonlítást, kifejező szavakat (pl. több - kevesebb ua.).
 - Össze tudnak mérni tárgyakat, halmazokat (párosítással).
 - Tudnak másolni, azonosítani, kirakni térbeli és síkbeli alakzatokat.
 - Képesek megalkotni egyszerűbb formák tükörképét.
 - Megszámolás nélkül átlátanak 4-5 tárgyat.
 - Biztonsággal mozognak a 10-es számkörben.
 - Képesek a térben való tájékozódásra az irányok, névutók megkülönböztetésére, követésére.
- Képesek együttműködni, egymás munkáját megfigyelni, segítséget nyújtani, a szabályokat betartani és ítéleteket alkotni. Erősödik önbizalmuk, kitartásuk, feladattudatuk.

7. Munka jellegű tevékenységek

A gyermek mindennapi tevékenységének része a munka jellegű tevékenység, amely az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat. Ez a tevékenység az idők során egyre önállóbbá válik:

Munkajellegű tevékenysége a gyermeknek:

- önkiszolgálás (tisztálkodás, öltözködés, étkezés stb.)
- naposi tevékenység,
- egyéb alkalomszerű megbízások,
- növénygondozás
- terem rendezés.

Célunk:

- A gyermekek egyre magasabb fokú *együttműködése* alakuljon ki. Eközben természetes módon alakul a gyermekek *szociális magatartása, társas kapcsolata, az egyén és a közösség együttműködését erősíti*
- Szerezzen biztonságot arról a gyerek, hogy együtt tud működni csoporttársaival, a feladatokban meg tud osztozni.
- Spontán szituációk, megbeszélésével gazdagodjon kifejezőkészségük, szókincsük.

Feladatunk:

- A munka jellegű tevékenységek megszervezésénél ügyelünk arra, hogy minden gyermeknek legyen feladata, de egyiket se terheljük túl
- Az önkiszolgálás és a közösségért végzett munka jellegű tevékenységek eredményeinek tudatosításával fejlesztjük a gyermek *önértékelését*.
- A fejlesztés csak és kizárólag a gyermekek *önként, örömmel vállalt* tevékenységén belül valósuljon meg.
- Mindennapi munkálkodásuk közben egyre több információ és pontosabb tapasztalat birtokába jutassuk a gyermekeket az őket körülvevő világról. Megtapasztalja, hogy az ember folyamatosan alakíthatja, változtathatja, kellemesebbé teheti környezetét.

- "Munkavégzés" során fejlődik *kitartásuk, felelősségérzetük, önértékelésük*. Lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermek "kedvenc munkájában" *örömét lelje, kiteljesedhessen*.
- Mindig tudja, hogy lehetősége van a felnőttől vagy társaitól segítséget kérni.

Fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- Önállóan vegye észre, hol, miben segíthet
- Szívesen végezzen a közösségért, társaiért munkát

8. Tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodai életben a tanulás és a játék szorosan az egész napi tevékenységekben történik

Célunk:

A gyermekeket az egész nap folyamán, minden percben új tapasztalatokhoz juttatni mert ez által tanulnak.

Legfőbb feladatunk.

- A gyermek *minden érzékszervet* igénybe véve tegyen egyre újabb és újabb *felfedezéseket*.
- Ez a tevékenység *spontán, folyamatos, cselekedtető és játékos legyen*.

Az óvodánkban csupán a testnevelés a kötött foglalkozás. A többi tapasztalatszerzés - *tanulás a játékból és egyéb óvodai tevékenységből indul ki*. Az óvodai tartózkodás folyamán adódó minden lehetőséget igyekszünk kihasználni. A legtöbb ismeretet *természetes környezetben szerzünk (séta - kirándulás - udvari tartózkodás)*.

A *tanulás* nem önálló tevékenység, a gyerekek játékába ágyazottan *komplex tevékenységekben jelenik meg*.

Építünk a gyermekek *cselekvő aktivitására, biztosítjuk a tapasztalás és felfedezés lehetőségét*.

A gyermekek életkorának egyéni fejlettségének megfelelő játékos tevékenykedtetés /tanulás/ magába foglalja:

- az utánzásos, minta- és modellkövetést
- magatartás- és viselkedéstanulást (szokások alakítását),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzést,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelést, tapasztalatszerzést
- a gyakorlati probléma- és a feladatmegoldást,
- az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységben megvalósuló tanulást.
- az óvónő személyre szabott, pozitív értékelését amely fejleszti a gyermekek önbizalmát, azzal is segíti személyiségének alakulását.

Fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- Önként vegyen részt a kezdeményezéseken, tevékenységekben
- Képes legyen figyelmét koncentrálni a megadott feladatra
- Alakuljon ki feladat tudata, feladat tartása
- Fejezze be a megkezdett tevékenységet

V. Cigány kulturális nevelést segítő fejezet

A kisebbségi óvodai nevelés formái:

Az Ipolyszögi tagóvodában Cigány kisebbségi nevelést
folytatunk
Cigány kulturális nevelés keretében, magyar nyelven.

TARTALOM

A tagóvoda arculatának sajátos jellemzői

V./I Az óvodai nevelés feladatai

- ◆ Az egészséges életmód alakítása
- ◆ Az érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása
- ◆ Az anyanyelvi, értelmi nevelés, fejlesztés

V./II. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

- ◆ Játék
- ◆ Mese vers
- ◆ Ének – zene énekes játék
- ◆ Rajzolás mintázás kézimunka
- ◆ Mozgás
- ◆ Külső világ tevékeny megismerése
- ◆ Munkajellegű tevékenységek
- ◆ A tevékenységekben megvalósuló tanulás

V/I. Az óvodai nevelés feladatai

Az egészséges életmód alakítása

1. Gondozás, testápolás

- Kiemelt helyet foglal el a gondozás és szokások gyakorlása, tisztálkodás, rendezett külső megjelenés.
- Napirendünkben több időt és figyelmet kell fordítani a szokások kialakítására. Pótolni kell az otthoni hiányosságokat, az eltérő mintákat (fésülködés, fogmosás, körömkefe stb.)
- A szokások kialakításánál az utánzásra épülő tanulás a kiemelt, mivel a gyerekeknél otthon nem a verbális közlés volt a jellemző. Fontosak a helyes műveletek, az ismeretlen közeg bemutatása a félelem oldására (folyóvíz, WC lehúzása). Sok – sok dicséret és segítségadás!
- Az otthoni eltérő higiénia normák miatt az elvárásokat csak fokozatosan lehet bevezetni. A higiénia miatt első szokásként a kézmosást és a Wc használatát kell kialakítani, és csak fokozatosan bővíthet tovább a szokásrendszer.

2. Táplálkozás - Étkezés:

- Más szociokulturális környezet miatt elsősorban a saját teríték, az önkiszolgálás kialakítása a fontos.
- Nehézségek:
 - evőeszközök helyes használata,
 - egymás tányérjáról való étkezés,
 - Maradék, nem kívánt étel szétszórása (terítőre, asztalra)

3. Öltözködés:

Két véglet figyelhető meg a gyerekeknél:

- túlvédő szülők, nagy testvér kiszolgálása miatt a gyermek teljesen önállóan.
- nagyon önálló az öltözködésben

Réteges öltözködés a sok egymásra felvett ruhát jelenti. Nagyon gyakori itt is a két véglet: vagy túlöltöztetik, vagy alulöltöztetik.

Elsősorban a réteges öltözködésre és az önmagával szembeni igényességre kell megtanítani őket.

Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása

Fontos feladatunk:

- Az érzelmi élet gazdagítása, szocializálás az eltérő, változó környezetbe való beilleszkedéshez.
 - A kezdeti gátlások feloldása, mintakövetéses tanulással, egyéni élmények átélésével.
 - Kiemelkedően fontos az alkalmazottak modell értékű szerepe.
 - A roma gyermek érzelmi megközelítését jellemzi: gyakran igen nehéz „megérteni” őket, közeledni hozzájuk, sok esetben azonban túlradó érzelmekkel rendelkeznek, rettentően szeretetvágyosak. Ezt segítheti az ünnepek, hagyományaik tisztelete, az ehhez kapcsolódó köszöntők, versek, énekek, tánc, ajándékozás. A roma nép hagyománytisztelő.
- Gyermekeinket meg kell ismertetni az érzelmek kommunikatív és metakommunikatív kifejezésére is, ilyen szempontból is meghatározó a dolgozók modell szerepe.

Anyanyelvi és értelmi fejlesztés és nevelés

Az értelmi képességek területén mutatkozó eltérések kiegyenlítése. Alapvető tapasztalatok megszerzése. A kiemelkedő képességek felismerése, gondozása, az iskolai beváláshoz szükséges személyiségjegyek, részképességek fejlesztése.

A kisebbségi (etnikai) sajátosságok miatt kiemelten foglalkozunk az anyanyelvi és ének-zenei neveléssel. Nagy hangsúlyt helyezünk a metakommunikációs helyzetekben történő tájékozódás gyakorlására, esetlegesen a két nyelv szavainak közös használatára, a tájnyelv elfogadására, a szókincs gyarapítására.

A magyar nyelv, nyelvi fordulatok, mondatszerkesztés, szófajok pontos ismerete fontos szerepet tölt be az értelmi fejlődésben is; főleg a nagycsoportos korban, hiszen az iskolában is magyarnyelven történik az oktatás. A cigány származású gyermekek magyar nyelvi fejlesztésében pontosan a családokra nem tudunk számítani; ezért kiemelten fontos az óvodai környezet nyelvi hatása. Óvodába kerüléskor fontos a saját testi – lelki szükségleteik kielégítésével kapcsolatos szavak, kifejezések megismerése, használata. Elsősorban a szókincsbővítésre, fogalomalkotásra kell sok – sok alkalmat keresni, fejlesztő játékot alkalmazni.

A gyakori beszédhibák, megkésett, vagy akadályozott beszédfejlődés miatt a logopédus állandó segítő munkája nélkülözhetetlen az óvodai nevelésben.

Mivel a családi környezetben kevés könyvvel találkozhatnak a roma gyerekek (vagy egyáltalán nem) nagyon fontos, hogy sok lehetőséget teremtsünk a képeskönyv nézegetésre, differenciált (egyéni) foglalkozás keretében beszélgessünk, mondják el, mit látnak a képen stb.. Az eltérő szociokulturális háttér indokolja, hogy terveinkben cigány költők és írók művei is szerepeljenek (mondókák, versek, mesék), de magyar nyelven, hiszen magyar nyelvű közösségben nevelődnek, a szülők nem beszélnek a cigány nyelvet.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Értsék meg közléseinket, kéréseinket.
- Érthetően tudják kifejezni saját óhajaikat, kérdéseiket, tudják elmesélni élményeiket.
- Alkalmazzák az alapvető udvariassági szófordulatokat (kérem, köszönöm, stb.)
- Trágár kifejezéseket ne használjanak.
- Élményeiket, gondolataikat, rövid, egyszerű mondatokban tudják kifejezni.
- Átlagos szókinccsel rendelkezzenek az óvodás kor végére.

V/II. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

1. A játék

Óvodánkban a gyermekek fő tevékenységi formája a játék, a gyermekeknek joga van a játékhoz. Rugalmas napirenddel törekszünk biztosítani a folyamatos játék feltételeit.

Fontos feladatnak tekintjük, hogy az óvodapedagógusok ismerjék meg az etnikai kisebbség családi környezetét, a gyermek családban elfoglalt szerepét, az otthoni játék lehetőségét, játékeszközzeit, a gyermek élményforrásait.

Az óvodába érkezve a gyermekek ismerkedjenek meg a játékeszközökkel, tanulják meg azok nevét és azt, hogy miként lehet vele rendeltetésszerűen játszani, mit lehet belőle építeni.

Hiányos otthoni játék miatt egyéni fejlesztéssel kell pótolnunk eszközismeretüket.

Fontos feladatunk, hogy:

Ismerjék meg a gyerekek az óvoda rendjét, játékszokásait, alapvető szabályát, legyenek képesek nyugodtan játszani.

Neveljük gyerekeinket a játékeszközök elrakására és megbecsülésére.

Ismerjük meg a gyermekek játékát meghatározó részképességeket, fejlettségi szinteket, ennek alapján tervezzük meg a fejlesztés egyéni ütemét.

A negatív viselkedés esetében az óvónők tárják fel a problémák okát.

Ne csak a tüneti kezelésre vállalkozzanak, hanem működjenek közre a gyermek viselkedésének átrendezésében.

Az óvónő legyen a gyermekek játékának személyes résztvevője, az együttjátás során egy-egy helyzet, téma mélyebb átélésére ösztönözze a gyermeket.

Tartsa szem előtt, hogy otthoni minta után uralkodó játékformáik: vendégeskedés, babázás, tv-videó élményeinek levezetése.

Beszéljenek a játék közben benyomásaikról. Így lehetőség van kisebbségi és magyar anyanyelvi nevelésre, a társas kommunikáció értelmezésére. Figyeljenek oda a játék közbeni megfelelő stílusú és hangerejű kommunikációra, amit megfelelő mintaadással folyamatosan segítsenek a dolgozók.

A gyermekek az őket körülvevő világból gyűjtsenek minél több élményt, spontán tapasztalatot, hogy a szerepjátékban legyen mit megjeleníteniük, az utánzásához, a fantáziájuk fejlesztéséhez élményszerző tapasztalatgyűjtő sétát, látogatást, kirándulást az igénynek megfelelően szervezzünk

Szabálytudatuk életkori szintjüktől messze elmaradott, de fejleszthető.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- ismerjék meg a játékeszközöket, azok nevét, funkcióját, használatát,
- tanulják meg megbecsülni a játékeszközöket, óvják azok épségét,
- az otthonról hozott élményeiket jelenítsék meg a játékban,
- tartsák tiszteletben egymás játékterét,

2. Mese, vers

Az irodalmi nevelésüket kiegészítjük a saját irodalmi hagyományaik megismertetésével, versekkel, mesékkel. Mivel a roma gyermekek zenei képességei általában fejlettek (pl. ritmusérzékük főleg) ezért a jó csengésű, ritmusos versek igen közel állnak hozzájuk; szívesen hallgatják, igen fogékonyak irántuk. Fokozott szereplési vágyukból következik, hogy szívesen báboznak, dramatizálnak, vállalnak szerepet. Az irodalmi anyag összeállításakor figyelünk arra, hogy a magyar nyelven megjelent cigány verseket, meséket, eredetmondákat is beépítsük a téma anyagába. Fontosnak tartjuk az óvoda gyűjtőmunkáját a településen, családok, nagyszülők, kisebbségi szervezetek bevonásával. Az óvodapedagógus műveltségtartalmának része a cigány költők, írók alapvető munkásságának ismerete, amelyet közvetít a cigány lakosság felé - a családok identitástudatának megszilárdítása érdekében.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Ismerjenek meg néhány mesét, verset a saját kultúrájukból játék és egyéb tevékenységek közben szívesen mondogassák.

3. Ének-zene, énekes játékok

A cigány kisgyermek zenei érzéke általában kifinomultabb, ritmusérzékük és mozgáskultúrájuk fejlettebb.

Jellemző rájuk a zenei érdeklődés, a tiszta énekhang. Nehézséget okoz azonban számukra a szövegértés, szövegelsajátítás. Alapvető hiányosság és nehézség a zenei relációs szókincs kialakítása.

Ma is élő hagyományokat beépítjük zenei nevelésünkbe. Egy – egy dal, mondóka, hintáztatók, altatók stb. Zenehallgatási anyagunkba is válogatunk a cigány népzeneből.

A zenei nevelésünk során lehetőség nyílik arra, hogy a gyermekek a sajátos szokásaikat, hagyományukat gyakorolhassák óvodai környezetben, maguk és társaik örömeire. Még jobban mélyíti ezt az élményt a zenei eszközök, hangszerek használata.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Ismerjenek néhány cigány dalt, mondókát. Esetenként kísérjék a dalokra jellemző hangszerekkel.

4. Rajzolás, mintázás, kézimunka:

Az óvoda életében gyakran kerül sor manuális, vizuális élményt nyújtó foglalkozásokra. Ennek fontos feltétele, hogy az eszközök sokfélék legyenek, megfelelő élményanyag, hely, nyugalom álljon a gyermekek rendelkezésére.

A nagyobb felület térkitöltése után a kisebb kézmozgást, a nagyobb koncentrációt igénylő technikák felé vezetjük a gyermeket. Fontosnak tekintjük a szabad ábrázolást. Tapasztalataink szerint minimális biztatást, késztetést kapnak otthon a gyermekek az ábrázoló tevékenységhez. Alig láttunk családlátogatás során rajzeszközöket, emiatt nagyon gyenge a vizuális kifejezőképességük. Nagyon kevés könyvet, kifestőt, színezőt fognak a kezükbe a gyerekek, ezért képi kifejező-képességük alacsony szintű.

A verbalitás hiánya miatt a színeket csak azonosítják, de nehezebben nevezik meg, ennek ellenére alkalmazott színeik sokrétűek, gazdag színösszeállítás jellemzi őket. Alkotás közben arra törekszünk, hogy fokozatosan megismertessük őket azokkal a kifejezésekkel, technikai megnevezésekkel, eszközök, fogások megnevezésével, amelyekkel otthoni körülmények között még nem találkoztak. Személyes példával készítetjük őket arra, hogy a vizuális ténykedés közben a bennük felmerülő érzelmeket szavakkal is ki tudják fejezni.

Tapasztalataink szerint mintázásnál, kézimunkánál aktívabbak, finommozgásuk e területen gyorsabban fejleszthető, de az ollóhasználatra, helyes ceruzafogás kialakítására több figyelmet kell fordítanunk.

5. Mozgás

Az óvodás korú gyermekeknek nagy a mozgásigénye, az egészséges lelki élet elengedhetetlen feltétele a harmonikus, jó mozgás. A mozgás karbantartja az izmokat, ízületeket, a vele együtt járó élettani folyamatok oldják az idegrendszer feszültségét, fáradtságát. Felfrissíti az egész szervezetet, jó közérzetet teremt, növeli a betegségekkel szembeni ellenálló, teherbíró képességet, a fizikai állóképességet. A bátortalanság akadályozza a fizikai képességek fejlődését. A roma gyermekek alkati tényezői különbözőek. Gyakran előfordul alultápláltság és emiatt a fizikai teljesítőképesség is gyenge. Fellelhető a túlmozgékonyosság, az összerendezetlen mozgás, a finommotorika hiánya. A roma gyerekek többségénél a nagymozgások koordinációja megfelelően fejlett. Fáradékonyabbak a gyerekek, mert rendszeres testedzéseknél nincs hagyománya, vagy zsúfoltak a lakáskörülményeik.

Óvodákban a mozgáson belül mindennapi testnevelés, a hetente szervezett testnevelési foglalkozás, feszültséget oldó mozgások, kirándulások, séták kapnak helyet.

Kiemelt területek: a járás, futás, ugrás, kúszás– mászás – csúszás, gurulóátfordulás, egyensúly-gyakorlatok, labdajátékok, versenyek, fogójátékok, illetve egyéb testnevelési, sport és ügyességi játékok.

A mozgás tanítás fontos feladatának tekintjük az érdeklődés felkeltését, mozgásformák bemutatását a megfelelő attitűd kialakítását. Kiemelt figyelmet fordítunk a mozgáshoz kapcsolódó szakszavak megismerésére, megértésére, a térformákhoz, kivitelezéshez, térirányokhoz, relációkhoz kapcsolódó szókinccs bővítésére.

6. Külső világ tevékeny megismerése

A családi, a tágabb környezet, közösség megismerése hozzásegíti az óvodapedagógust ahhoz, hogy a gyermekek egyéni fejlődéséhez igazodva bővítse a lakóhely, az óvoda tárgyi környezetének tapasztalatait. Az élményszerző séták hozzájárulnak a gyermekek életterét meghatározó személyek, épületek, közlekedés, vásárlás, betegség kezelése megismeréséhez, a tapasztalatok rendezéséhez. A ház körüli élő és élettelen környezetet általában jól ismerik, de a tágabb környezetről nagyon szegényesek az ismereteik. Természet közelben nőnek fel, de a család nem nevel tudatosan természet szeretetre, inkább negatív mintát ad (környezetszennyezés,)

Feladatunk: felkelteni a roma gyermekek igényét is a környezetük tisztántartására, a természet megóvására. Saját környezetük esztétikus alakítására. Minél több lehetőséget biztosítunk a tapasztalatszerzésre és ismeretszerzésre egyéni fejlesztésben is. Mivel gyermekeink aktív szókinccse nagyon szegényes, arra ösztönözzük őket, hogy megfigyeléseiket, tapasztalataikat verbálisan is megfogalmazzák. A különböző témakörök feldolgozása során a környezettel való aktív kapcsolat megélésével, a gyermeki közlésvágyra alapozva kétoldalú kommunikációval törekszünk az aktív és passzív szókinccs minőségi és mennyiségi fejlesztésére.

Hangsúlyos a viselkedés és magatartás alakítása (illem, köszönés, felnőttek tisztelete, társaik elfogadása, stb.).

Matematika

A roma gyermekek nagyon szűkös matematikai tapasztalatot hoznak otthonról.

Relációs szókinccsük fejletlen, számukra a névutók használata is gondot jelent.

Saját testen, térben és síkban való tájékozódásuk kialakulatlan, alapvető hiányosságnak számít. Ingerszegény környezetükből adódó hiányosságaik fejlesztéssel jól pótolhatók.

A környezet megismerése közben kialakul a három – öt éveseknél a matematikai érdeklődés, orientáció, beállítódás, míg ötéves kortól szervezett tanulás segíti a mennyiségi viszonyok, formák, irányok sokrétű megtapasztalásán alapuló elemi matematikai ismeretek elsajátítását, és annak szóbeli kifejezését.

7. Munka jellegű tevékenységek

A munka jellegű tevékenység a személyiség-fejlesztés fontos eszköze. Ebben a folyamatban jól kihasználható a cigánygyerekek mozgásos aktivitása, előnyt jelent a vegyes életkor, a nagyobbakra figyelés, az utánzásos tanulás.

A feladatok biztosításánál a fokozatosság, a rendszeresség elvét figyelembe kell vennünk, és be kell tartanunk. Fontos, hogy az óvodai munkafeladat önkéntes és játékos tevékenység legyen, biztosítsa a tapasztalatszerzést, a környezet megismerését, a hiányzó részképességek, készségek, tulajdonságok formálását.

Oda kell figyelni, hogy gyermekeinkkel megismertessük a munkavégzéssel kapcsolatos alapfogalmakat. Valamint alkalmazzák az adott tevékenységhez kapcsolódó udvarias megnyilvánulásokat.

Az életkori és családi eltérésekre tekintettel a szokás és szabályrendszer kialakításának eszköze legyen a munka, kedvezően szolgálja a közösségi kapcsolatok alakítását.

Meg kell ismernünk a családi nevelés eltéréseit a testápolás, az öltözködés, a környezet rendben tartása feltételeinek és szokásrendszerének területén. A naposi munkában fontos feladatnak tekintjük a rendszeresség betartását, a hely, idő, eszköz biztosítását, ismeretszerzést munkaközben, a kitartás fokozását dicsérettel, buzdítással.

A munkajellegű tevékenységek területén eltérő élmény és tapasztalati háttérrel jönnek óvodába a gyerekek, ezért az egyénekhez igazodva végezzük a feltételek, eszközök biztosítását, a képességek fejlesztését és az értékelést. A családok befogadásának fontos színtere lehet a munkadélutánok szervezése, a gyűjtőmunka és a családi szokások bemutatása az óvodában.

8. Tevékenységben megvalósuló tanulás

A cigány családokra jellemző a spontán tanulás, vagyis a gyermekeket a közös tevékenységbe bevonva juttatnak ismeretekhez. Ezek igen szegényes és egyoldalú ismeretek, többnyire utánzásra épülnek, így kevés kommunikációt tartalmaznak, emiatt szegényes szókincsük, nehézkes kifejező képességük.

Az óvoda feladata, hogy a gyerekek eddig tapasztalatait felmérve törekedjen az alapvető hiányosságok pótlására, ismeret és szókincsbővítésre, ráépítve az eddig megszokott kötetlenségre. Fokozatosan kell szoktatni a gyermekeket, hogy egy-egy tevékenység mellett képesek legyenek hosszabb kitartásra is.

A tanulási módok közül az eltérő életmód miatt nagy jelentősége van az utánzásos, mintakövetéses tanulásnak, a viselkedés, a szokásrendszer, az érzelmi élet elsajátításában. A gyakran ismétlődő, spontán és irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés maradandó hatása az emlékezeti teljesítményre felbecsülhetetlen. A gyakorlati feladatok megoldása a praktikus gondolkodást alapozza, míg a gyermeki kérdésekre adott válaszokból a gyermek verbális, auditív (hallás) útján szerez ismereteket.

Mіндеzen tanulási módok, lehetőségek együtthatása szükséges ahhoz, hogy a gyermek elsajátítsa azokat a részképességeket, amelyeket az iskolakezdés igényel. (Pl.: szándékos figyelem, emlékezet, akarat, stb.)

A részképességek közül a mechanikus, a szándékos emlékezet a figyelem időtartamának növelése, megosztása, a feladattudat kialakítása, a mozgáskoordináció egyéni eltéréseinek követése és fejlesztése hangsúlyos feladat.